

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ars Semper Gaudendi

Demonstrata Ex Sola Consideratione Divinae Providentiae Et Per
Adventuales Conciones

Laetitiae Perfectae Artificium In Conscientiae Recta Efformatione
inuentum, & per Adventuales Conciones expositum ac demonstratum

Sarasa, Alfonsus Antonius de

Antverpiae, 1667

§. I. Varias Conscientiae divisiones. Quid sit Conscientia certa, quid
opinans aut probabilis, quid dubia, quid scrupulosa.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11367

quantum à Deo Conscientiæ in voluntate dirigendâ concessum sit jus & imperium. Quod quidem tantum esse demonstrabitur, vt ei certò rem aliquam imperanti, semper sit obsequendum: sin verò permittat vt licitam, quamuis reipsâ sit illicita, (si modò bonâ fide agitur) ei etiam credatur inculpate: & vt erret Conscientia, voluntatem tamen, sine crimine, malè ducentem sequi. Verùm eùm hæc omnia à iudicio Conscientiæ certo & indubitato, bonâque iudicantis fide dependeant, istud ante omnia exponendum est, quod demum sit iudicium certum & indubitatum, & quæ bona censenda sit fides; ne, dum benè rem volumus exponere, malè fortassis intelligamur.

§. I.

Varia diuisiones Conscientiæ. Quid sit Conscientia certa, quid opinans aut probabilis, quid dubia, quid scrupulosa.

- I. **I**llud itaque constitutum eùm jam sit, Conscientiam esse iudicium actu & reipsâ decernens, quid hîc & nunc agendum sit aut fugiendum; & res peracta si sit, an actum ratione bonâ & benè, an verò peruersè: istud, vt tota Conscientiæ materia rectè percipiatur, sedulò attendendum est, iudicium quod mens fert, varium posse esse & multiplex; vnde etiam varia Conscientiæ obtingunt nomina, prout varia est iudicii natura aut conditio. Potest enim iudicium illud esse certum, ratum & firmum: illudque est eiusmodi, vt mens sibi constet, iudicii sui sinceritati prorsus adhæreat, neque de sententiæ latæ bonitate vllo modo dubitet; sic vt ne minimâ quidem aut fallaciæ aut falsitatis suspicionem tangatur, sui prorsus secura & sententiæ. Atque hæc dicitur *Conscientia certa*. Sic quî pridie Paschatis, prouectâ nocte, horæ duodecimæ signum audiit, singulosque campanæ ictus sedulò numeravit; atque exinde sic secum statuit, & horam Paschatis inchoatam, & se ieiunii legibus absolutum, neque quidquam de malè numeratis horis dubitat: is & iudicium planè certum, & certam proinde Conscientiam habere censendus est. Neque verò hîc quidquam refert, malè fortasse, vti fit sæpissimè, horarum computum fuisse inicum, & non nisi vndecimam à campanâ

Ex iurum varietate, oritur Conscientiarum differentia.

Quid sit Conscientia certa.

G

fuisse

fuisse designatam, ubi præproperus hic iudex sibi duodecimam efformavit. Nam demus sanè, malè numerassè: si tamen nullum ipsi de errore à se commissò incidat aut dubium aut suspicio; sanè certum habet (licèt falsum sit) de horâ duodecimâ jam transactâ iudicium; ac proinde & certam Conscientiam, jejunii legibus se non teneri. Certitudo enim hæc de quâ agimus, non à veritate existentis aut non existentis rei petenda est; sed ab intellectu, iudicio suo acquiescentis fiduciâ, minimeque dubitantis quin ratione bonâ iudicauerit esse duodecimam; ratio autem cui innititur, est, quòd fide bonâ seduloque numerauerit.

*Conscientia
probabilis
quid sit.*

Potest deinde contingere, vt iudicium quod de bonitate aut malitiâ actionis aut exercendæ aut iam exhibitæ fertur, non planè certum sit, neque illi penitus mens acquiescat. Nam licèt sese quædam, eæque satis prægnantes rationes offerant, quibus actionis bonitas defendatur, tamen etiam aliæ ex aduerso sunt & quidem non futiles, quæ peruersam esse suadent: quas cum non detur planè diluere, non ita adhæret suæ sententiæ intellectus, vt de eiusdem falsitate non formidet, aut saltem formidare vt non possit, ad eas mentem si aduerterit. Certitudinem itaque non habet verumne sit an falsum, quòd tamen, non leuis momenti & ponderis rationibus inductus, verum esse aut falsum opinatur. Atque hæc opinio, non vanis & futilibus, sed iis quæ viro moderato & frugi, rerumque experto probantur, nixa fundamentis, quamuis non omninò certis & euidētibus, *Conscientia probabilis* passim appellatur. Non quòd hæc opinio Conscientia verè sit, sed quòd ex eâ, Conscientia seu rei agendæ iudicium practicum legitime efformetur, vt suo loco euidenter demonstrabimus.

*Conscientia
dubia quid
sit.*

Quòd si verò incertitudo aut hæsitantia iudicii ferendi, exinde proueniat, quòd nulla prorsus in vtramuis partem inclinandi sese offert ratio; aut tam exilis, vt in medio posita, nihil quidquam mens possit decernere; tunc sanè dubia dicenda est mens & Conscientia. Sic nempè nocte concubiâ quis subito expergiscitur; nescit prorsus quousque deuoluta sit nox; atque adeò, si Sacerdos sit, & sequenti die statuerit sacris operari, secum ipse nequit statuere, an sitim quâ exurit, ipsi liceat potu extinguere an non liceat; dubius hîc prorsus est, hæret animo; neque sanum proferre iudicium in manu eius est, quòd nullus rationis pondere,

in

in hanc potius quàm in aduersam partem queat inclinari. Mens sic constituta, *Conscientia dubia* dicitur. Et quamuis verè & propriè Conscientia non sit, cùm Conscientia sit iudicium, hîc verò iudicii omnis suspensio intercedat; tamen etiam Conscientia appellatur, sed impropiè.

4. Denique contingit sæpenumerò, vt quis iudicium & firmum & Conscientia scrupulosa quid sit. verum, quinimò etiam euidens habeat de actionis suæ aut peractæ, aut peragendæ malitiâ aut bonitate; & tamen aculeis grauissimis vrgeatur, rem ita se non habere prout iudicat; imò prout certò scit se habere. Neque tamen vllius momenti rationes sunt quarum obiectu terreatur, sed mera phantasmata, aut rationes adeo falsæ, vt ridiculæ sint si detegantur. Is sanè *Conscientiâ scrupulosâ* agi & vrgeri dicitur. Quæ quamuis rursus Conscientia nullo modo sit, cùm ne speciem quidem vllam habeat iudicii aut sententiæ, (vnde à Castro-Palao meritò dicitur umbra Conscientiæ,) tamen Conscientia dicitur, quia veræ Conscientiæ veris iudiciis innascitur tanquam lolium depasturum veras segetes, & ad iudicium ferendum paulatim hominem disponit. Interim Conscientiæ felicem cursum retardat; & veluti immisso stipite sufflaminantur curruum rotæ, ita interjectis hisce phantasmatis, peccatorumque apprehensorum falsis imaginibus, animæ vires implicantur, ac denique delassantur. Demum vocantur scrupuli, & non immeritò: nam vti hi, exigua scruta sunt & lapilli, qui calceo sese inferentes, ambulantis pedem non leuiter afficiunt, neque incessum ita sinunt liberum, quin præ doloris acumine viator claudicet, & in latus affectum corpus componat; ita profectò, vbi phantasmata illa, velut scrupuli, menti insederint, præpeditur solita expeditaque vis animi, quâ Regius Propheta Dauid *viam mandatorum Dei currebat*, cùm dilatatum habebat cor: constringitur autem panico timore percussus animus, hæret ad singula; & quidem in deteriorem partem inflectit omnia quæ perturbatæ scrupulis menti occurrunt, & ipsas mali fanatici suspiciones, grauissima esse scelera stultè existimat.
5. Et hæc quidem celebriores sunt Conscientiæ differentiæ. Istud porrò nunc explicandum est, quæ voluntatis partes sint: & ram varia cùm sint Conscientiæ iudicia, quo pacto sese voluntas ad singula debeat inflectere. Sex id deinceps tractatibus

Castro-Palao to.
1. Tract. 1.
disp. 1. par.
1. n. 2.

Psal. 118.
v. 32.

expediemus. Nunc verò id agendum est, quâ ratione Conscientiæ, certò & sine hæsitatione vllâ aut formidine diiudicanti, sit obsequendum.

§. II.

Conscientiæ certæ, ad actionis alicuius præstationem obliganti, etiamsi erret, semper parendum esse ostenditur.

ATque id præmittendum est, Conscientiam versari posse aut circa rem agendam, aut circa fugiendam & omittendam. Et quidem dum de exhibendâ actione agitur, iudicat sese ad id obstringi, actionemque à Deo esse præceptam: cum verò de fugiendâ & omittendâ; iudicat eam esse aut prohibitam, aut verò permissam & licitam. Et quamvis vtriusque eadem sit ratio, claritatis tamen causâ primum hoc & sequenti paragrapho, tertio autem secundum expediemus.

Parendum est Conscientiæ obliganti etiam per errorem.

Primò igitur istud assero, quòd si rem aliquam (quàm quidem agere vel non agere, in tuo positum sit arbitrio) Conscientia certò iudicat aut exhibendam esse aut omittendam, voluntati onus parendi incumbere, à quo sese sine scelere non expedit, nisi Conscientiæ sic obliganti promptè obsequatur. Quod quidem adeò verum est, vt quamvis nulla esset Dei lex, aut præceptum vllum, quo ad ieiunium obseruandum, exempli gratiâ hodierno die obstringeremur; istud tamen si Conscientia per errorem diiudicet, ieiunii sacras esse ferias; nihilominùs & illæ obseruandæ & à carniû esu abstinendum prorsus sit, non secùs quàm si præceptum Dei aut Ecclesiæ tunc obstringeret. Obligat enim Conscientia, & legem denuntiat. Contrà verò, si lex Dei aut quæuis alia verè rem imperet, Conscientia autem per errorem, vt vocant, inuincibilem, nullam legem de hâc aut illâ actione exhibendâ latam esse; aut si lata sit, hâc tamen sese hoc rerum statu non comprehendi certò iudicet; sine vllò crimine, Conscientiæ suæ obsequitur, & à legis onere, domestici tribunalis iudicio, absoluitur. Breuiter itaque dico, cum de rei alicuius faciendæ obligatione disceptatur, semper Conscientiæ dictamini esse inhærendum, illudque mandandum executioni, siue iudicium